

Svajankring

Så bäddar du för en god nattsömn på svaj

Vi är många som längtar efter de där lugna sköna somrardagarna i båten. Men en julnatt i en svensk gästhamn kan vara allt annat än fridsam. Och många ankarvikar blir fulla långt innan lunchtid under högsäsong. Lösningen heter svajankring.

TEXT OCH FOTO LINDA HAMMARBERG

Sommaren 2010 lämnade vi Sverige för att segla jorden runt med vår båt Mary af Rövarhamn. Sedan dess har vi hängt i vårt stävankare nästan varje natt. Dels för att vi trivs på svaj, men också för att det inte finns så många alternativ i utlandet. Tidvatten omöjliggör

landförtöjning med akterankare. Och marinorna är både få och dyra.

I takt med att båtarna blir fler och större blir svajankring ett allt intressantare alternativ även i Sverige. Livet på svaj har många fördelar. Det är skonsamt mot båten, utan fendergnissel och knarrande linor. Dessutom lugnt och skönt, långt från både mygg

och närmsta granne. Man varken stör eller blir störd. Många uppskattar också möjligheten att kunna segla rakt ut från ankarviken, utan att behöva starta motorn.

Men svajankring har också sina utmaningar. Dels kan det vara lite svårt rent logistiskt med en stor besättning; man behöver minst en jolle för att ta sig i land. En del har också svårt att slappna av; de är oroliga för att dragga och har svårt att sova. Men det finns en hel del tricks att ta till. Och när man väl har lärt sig dem upplever många svajankring som både enklare och tryggare än alternativen.

DET HÄR BEHÖVER DU

Lämplig lina och ankare, det är allt du behöver för att svajankra med en liten eller lätt båt. Medan tyngre båtar kan behöva både kätting och ankarspel. Försäkringsbolag och tillverkare har ofta rekommendationer för vilken dimension du ska välja på din ankarutrustning beroende på båtens längd eller vikt. Att gå upp en dimension brukar sällan skada, såvida du inte ägnar dig åt kappsegling.

ANKARE: Inga ankare är bra på allt, men alla är bra på något. Det kan därför vara bra att ha mer än ett ankare ombord. Generellt brukar man dock säga att plogankare är bäst lämpade för svajankring. CQR är vanligast, men ersätts allt oftare till förmån för modernare ankare. Framförallt Rocna, men också Spade och Delta brukar få bra resultat i de flesta ankartester. Bruce-ankare är också vanligt, men tillverkas inte längre i original. Själva är vi mycket nöjda med vårt 25-kilos Delta-ankare, men har också ett 27-kilos CQR i reserv. Som akterankare använder vi ett 20-kilos Danforth. Samtliga originalanka-

Plogankaret Rocna får bra resultat i nästan alla ankartester, och växer snabbt i popularitet hos båtägare som svajankrar mycket.

FOTO: WWW.WATSKI.SE

re i galvaniserat stål. Gjutna ankare ska man vara försiktig med eftersom dessa är svagare än de smidda, vilket tillsammans med galvaniseringens kvalitet oftast är den avgörande skillnaden mellan ett original och dess kopia. Allt fler väljer dock att investera i rostfria ankare, som har få nackdelar bortsett från priset.

KÄTTING ELLER LINA: På större båtar är kätting oftast att föredra framför lina. Vi har 60 plus 30 meter tolvmillimeters galvaniserad kätting på Mary af Rövarhamn. Det är något överdimensionerat för en båt på 16 ton, men kättingens tyngd bidrar till bra fäste och motverkar svängningar och ryck. Kätting är också tåligare för nötning än vad lina är. Kättingen bör vara kortlänkad. Använder du ankarspel är det också viktigt att den är riktigt kalibrerad för att den inte ska slira eller fastna i kättingkransen.

Förutom att galvaniserad kätting förr eller senare börjar rosta, har den också den nackdelen att den gärna bygger torn i kättingens stuvfack istället för att sprida ut sig. Rostfri kätting kan lösa problemet. Men var noga med att kontrollera och jämföra arbetslast och brottslast; rostfri kätting är i regel inte lika seg som dess galvaniserade motsvarighet.

Vill du undvika för mycket vikt i fören

rekommenderas istället ankarlina, helst i kombination med kätting närmast ankaret. Själva linan bör vara något elastisk och sjunka i vatten. Blyad lina kan vara ett alternativ. Ankarband på rulle är däremot inte lämpligt för svajankring, eftersom bandet inte töjer sig vid belastning. Det är dessutom mycket känsligt för sol.

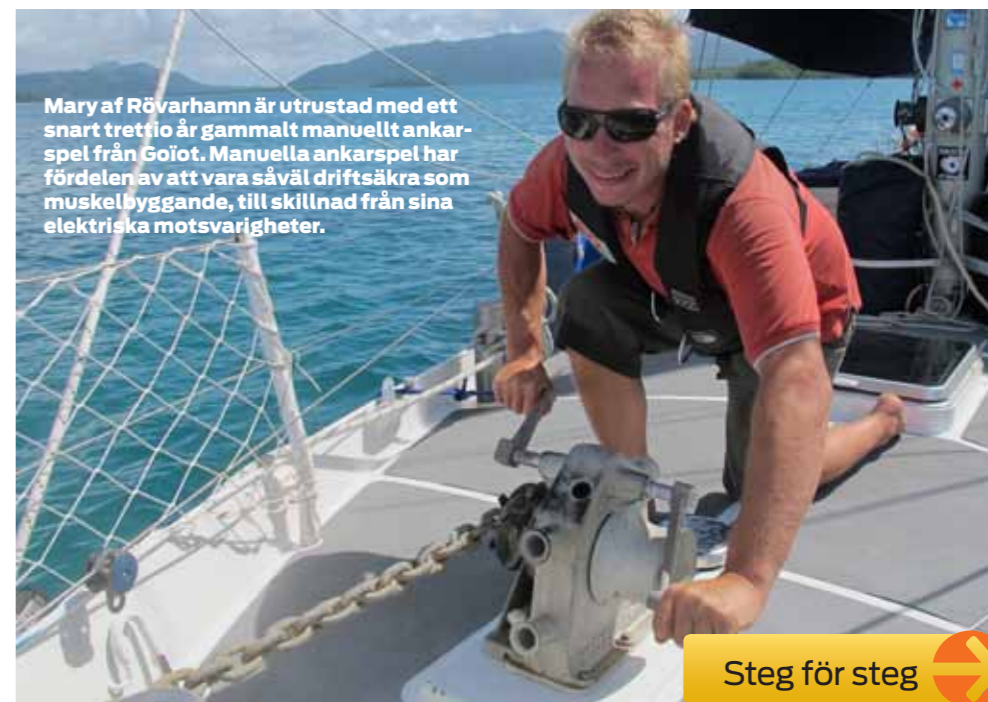
SCHACKLAR OCH SVIRVLAR: En svirvel mellan ankare och kätting kan användas för att undvika att kättingen tvistas om båten svänger runt. En tvistad kätting kan leda till att kättingen hoppar av ankarspelets kättingkrans. På vår båt fastnar den dessutom lättare i röret på väg ner till kättingens stuvfack. En svirvel underlättar också om ankaret råkar komma på fel håll mot ankarullen. Men tänk på att ankarsvirveln måste vara lika stark som din kätting eller lina. Det samma gäller också dina schacklar och eventuella snabbänkar som används för att skarva med. Dyring och vågor har dessutom en förmåga att gånga upp schacklar. Bultar av insextyp är att föredra och låses bäst med någon form av gänglåsning, exempelvis Loctite. Medan vanliga schacklar kan låsas med en bit ståltråd. Men undvik att schackla fast kättingens andra ände i båten. Den bör istället vara knuten med en lina, som du snabbt kan skära av om ankarplatsen måste lämnas akut.

Familjen Hammarberg lämnade Sverige sommaren 2010 för att segla jorden runt med segelbåten Mary af Rövarhamn. I skrivande stund befinner de sig i Sydostasien. Följ deras öden och äventyr på www.symary.com.

ANKARSPEL: Det är en trygghet att veta att man enkelt och snabbt kan få upp sitt ankare igen. Huruvida du behöver ankarspel till din hjälp är upp till dig och din rygg. Vår båt är utrustad med ett snart trettio år gammalt manuellt ankarspel från Goiot. Det är extremt driftsäkert, och vi är inte beroende av tillgången på el vilket är en trygghet. Men det kräver desto mer muskelkraft. Och det händer att vi slänger avundsjuka blickar på våra grannbåtar med elektriska ankarspel, särskilt de man kan manövrera med en fjärrkontroll direkt från styrplatsen.

Skulle vi köpa ett nytt ankarspel idag skulle vi troligen välja ett elektriskt med horisontell drivaxel. Dels för att dessa står helt uppe på däck och är enklare att installera än de med vertikal axel. Men framförallt för att vi har träffat många som har haft problem med att vatten tränger in och förstör motorn på ankarspel med vertikal axel. Hydrauliska ankarspel används sällan på fritidsbåtar och lär vara svåra att installera, men anses vara driftsäkrare än de elektriska.

Mary af Rövarhamn är utrustad med ett snart trettio år gammalt manuellt ankarspel från Goiot. Manuella ankarspel har fördelen av att vara såväl driftsäkra som muskelbyggande, till skillnad från sina elektriska motsvarigheter.

Steg för steg

Svajankring

Lämplig ankarutrustning är en bra start, men det är väl så viktigt att veta hur man använder den på ett klokt sätt. För först då kan man verkligen slappna av och njuta av livet på svaj.

1 Välj en skyddad vik

För de flesta vatten finns det någon form av hamnguide med information om populära ankringsplatser. Men med lite försiktighet brukar det vara möjligt att hitta en alldeles egen vik. Den perfekta ankarviken är skyddad för både vind och sjö och saknar såväl trafik som ström och plötsliga kastvindar. Djupet och svängutrymmet är också viktigt, ju längre lina eller kätting du måste lägga ut desto mer plats behövs. Botten bör inte heller slutta för brant, eller vara för ojämn. Helst ska den också vara fri från stora stenar eller andra föremål på botten, för att undvika att linan eller kättingen snor in sig eller fastnar.

En markering var femte meter ger koll på hur mycket kätting du har släppt ut. På Mary af Rövarhamn används linor med knutar på. Buntband i olika färger fungerar också bra.

2 Ankra med marginal

Oavsett vad väderprognosen säger, ankra alltid så att du klarar ett vindskifte. God marginal ger dig mer tid om ankaret skulle dragga, och ökar chanserna till att ankaret får nytt fäste. Det kan också vara skönt att ha utrymme för att släppa ut extra lina eller kätting om det skulle blåsa upp. Ligger fler båtar ankrade i viken kan man fråga var de

Båtar som är längre än tolv meter ska bära ett runt klot under dagtid för att visa att de ligger på ankar. Natttid är det runtomlysande vitt ljus som gäller.

har lagt sina ankare och hur lång lina eller kätting de har ute för att enklare bedöma deras svängradie. Flerskrovsbåtar kan behöva lite extra utrymme, de rör sig mer än enskrovsbåtar. Medan båtar på boj har en mindre svängradie än de som ligger på eget ankare.

Vi brukar köra en runda för att kontrollera djupet innan vi väljer var vi ska fälla vårt ankare. Klart vatten eller framåtseende ekolod underlättar, annars får man känna sig fram med så låg fart som möjligt. Ta med eventuellt tidvatten i beräkningen. Och försök vara ute i god tid; i skymning är det svårt att bedöma såväl djup som avstånd.

3 Var generös med kätting och lina

Vi brukar gå upp med fören mot vinden, och fälla ankaret först när båten står stilla eller gör lätt fart bakåt. På så sätt hamnar ankaret i rätt dragvinkel, vilket ökar chanserna för bra fäste. Sedan låter vi båten backa med vinden samtidigt som vi släpper ut önskad mängd kätting. En markering var femte meter på kättingen hjälper oss att ha koll på hur mycket kätting vi har ute. En kättinglängd på 3-5 gånger ankringsdjupet är oftast fullt tillräcklig. Använder du lina behövs större längder, 5-7 gånger djupet. Ju starkare vind desto större längder; det gynnar dragvinkeln och ger bättre fjädring.

4 Backa fast ankaret

När vi har släppt ut önskat antal meter kätting låser vi kättingen i klyset, och låter båten hitta sin position med hjälp av vinden. I lätta vindar tar vi hjälp av motorn för att backa fast ankaret. Först försiktigt, tills båten står stilla. Sedan ökar vi gasen sakta, upp till sjuttiofem procent av motorns marschvarvtal i några minuter, tills vi är helt övertygade om att ankaret satt sig ordentligt. Det avgör man enklast genom att se hur båten rör sig förhållande till en fast punkt på land. GPS:en kan också vara till hjälp. Tillåter sikt och badtemperatur händer det också att vi dyker ner för att kontrollera att kättingen löper fritt och att ankaret har grävt ner sig ordentligt. För

Ankarspel är sällan konstruerade för konstant belastning. Mellan ankarspelet och ankarrullen behöver du därför någon form av kättingklys för att låsa kättingen.

den som inte vill bli blöt kan en vattenkikare vara ett bra alternativ.

5 Begränsa störande ljud och rörelser

Vissa båtar tenderar att "segla" när de ligger på svaj. En tung kätting bromsar rörelsen något. Det gör också en kättingvikt som man firar ner längs kättingen så den hänger strax ovanför botten. Har du ingen kättingvikt går det lika bra med ett extra ankare. Ett litet ankarsegel på akterstaget kan också minska båtens rörelser.

Rycker det stumt i båten kan du prova att släppa ut mer kätting eller lina. En kättingvikt ger ytterligare fjädring. Du kan också rigga en ryckdämpare, genom att några meter ner på kättingen fästa en fjäderförsedd eller något elastisk lina som du spänner upp mot stäven så att kättingen slackar lite. På båtar med bogspröt kan det behövas två linor för att hålla undan kättingen från vaterstaget och undvika skrammel och skrap.

Med kätting brukar man också kunna höra om ankaret draggar över botten, kolla gps:en om du är osäker. Ljudet kan också bero på att kättingen skrapar mot något på botten, kanske en sten som den riskerar att fastna i. Om hindret ligger långt från ankaret kan du fästa en boj i kättingen som får den att gå fri. Men var försiktig, du vill inte få lyftkraft nära ankaret.

Om båten rullar obehävt kan man lägga ut ett akterankare för att hålla fören mot sjön. Men bara i lätta vindar, annars blir belastningen för stor. Och aldrig i närheten av andra båtar på svaj, för att undvika kollision om vinden vänder. Ibland är den enklaste och bästa lösningen att ankra om.

6 Förbered dig för en snabb sorti

Även den försiktige kan överraskas av ett plötsligt vindskifte, och då underlättar det om du är väl förberedd. Vi brukar alltid ställa gasreglaget i startläge, så vi snabbt kan starta motorn om vi skulle dragga. Med hjälp av vårt spår i GPS:en kan vi hitta ut ur hamnen även i mörker. Hinner vi inte få upp

Ankarlarm är som mumma för sömnen. Det finns flera varianter att välja på, men alla bygger på samma princip: Larmet går om båten kommer utanför den gräns man själv definierat.

ankaret är kättingen fäst i båten med en lina som snabbt kan skäras av. Vi har också en förberedd boj med lång lina som vi kan fästa i kättingen, så vi kan hämta vår utrustning vid ett senare tillfälle. Linan och bojen använder vi också som tripplina när vi ankrar på platser med mycket skrot på botten. Tripplinans ände fäster vi i ankaret innan vi ankrar, så vi kan dra loss ankaret baklänges om det skulle fastna.

I hårda förhållanden kan man överväga att lägga ut dubbla ankare. Två separata ankare i v-formation fungerar bra om vindriktningen är stabil, annars är två ankare i serie att föredra. Men var försiktig, dubbla ankare kan vara besvärligt om man måste lämna ankarviken snabbt.

7 Tänd ankarlanternan

Dagtid ska ankade båtar som är längre än tolv meter bära ett svart klot för att markera att de ligger för ankar. Men så fort det blir mörkt är det vitt runtomlysande ljus som gäller, med undantag för båtar under sju meter långt från trafikerade vatten. Vi har en kombinerad trefärgs- och ankarlanterna från Aqua Signal i masttoppen. Den syns bra och

Så sover du gott på svaj

- Ha koll på vädret
- Undvik dyning och svall
- Undvik botten med stora stenar eller föremål
- Ankra med marginal i både tid och rum
- Använd lång kätting eller lina
- Backa fast ankaret
- Använd ryckdämpare
- Ha motorn startklar
- Tänd ankarlanternan
- Glöm inte ankarlarmet

8 Glöm inte ankarlarmet

För i tiden turades man om att sitta ankarvakt. Idag låter de flesta tekniken göra jobbet. Det vanligaste är att man sätter ett positionslarm på GPS:en som larmar när man kommer utanför ett visst område. Det finns också ankarvakt-appar att ladda ner till smartphones med inbyggd GPS. Fördelen med några av dessa är att man kan lämna telefonen ombord och få ett sms till en annan telefon när ankarlarmet går. Prova dig fram, såväl tillförlitlighet som användarvänlighet och elförbrukning kan skilja sig en hel del mellan olika apparater. Vi trivs bäst med den inbyggda larmfunktionen i sjökortsprogrammet OpenCPN. Ibland sätter vi också ett djuplarm på ekolodet. Sedan är det bara att krypa till kojs, och förhoppningsvis sova precis så gott som man förtjänar.

Jättevågor rullar in mot revet på Tahiti, och får vattnet i den annars så skyddade lagunen att koka. Inte bästa ankarplatsen för dagen.

För att minska ryck i båten, fäst en elastisk eller fjäderförsedd lina på kättingen och spänn upp den mot stävknäpen så att kättingen slackar något.